

Birinci Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empati ve İletişim Becerileriyle İletişim Yönetimi Dersi Akademik Başarı Puanı Arasındaki İlişki

Berna Arifoğlu* Gülcem Sala Razi*

Özet

Giriş: Etkili iletişim kurabilme, bireyi anlama ve yardım etme gibi beceriler hemşirenin eğitim süreci içerisinde kazanması gereken davranışlardır. Hemşireler bakım verirken etkili iletişim ve empati becerilerini kullanarak hastaların gereksinimlerini daha doğru saptamaktadır. Böylelikle hastanın hastalık ve tedavi sürecine uyumu artmakta, sağlığı olumlu yönde etkilenmekte ve daha kısa sürede hastaneden taburcu olmaktadır. **Amaç:** Bu çalışma hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ile kendini tanıma ve iletişim yönetimi dersi (KTİY) akademik başarı puanı ortalaması arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere tanımlayıcı olarak yapılmıştır. **Yöntem:** Veriler, Kişisel Bilgi Formu, İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve Empatik Beceri Ölçeği-B Formu (EBÖ) aracılığıyla toplanmıştır. Bulguların değerlendirilmesinde yüzdelik, t-testi, pearson korelasyon analizi yöntemleri kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırma katılan öğrencilerinin yaş ortalaması 18.08 ± 1.59 yıldır. Öğrencilerin annelerinin %73.2'si, babalarının %58.9'u ilkökul mezundur. Öğrencilerin %35.7'si daha önce iletişimle ilgili bilgi almıştır. Öğrencilerin EEÖ puan ortalaması 75.91 ± 8.35, EBÖ puan ortalaması 131.05 ± 14.82, İBDÖ puan ortalaması 81.10 ± 7.63, Kendini Tanıma ve İletişim Yönetimi dersi akademik başarı puanı ortalaması 66.16 ± 6.31 olarak bulunmuştur. **Sonuç:** Çalışmada, öğrencilerin empatik beceri puan ortalaması ile KTİY dersi akademik başarı puanı ortalaması arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik Öğrencileri, İletişim Becerisi, Empatik Eğilim, Empatik Beceri.

Management Course Academic Achievement Averages of First Class Nursing Students

Background: Establishment of effective communication, understanding of individual and being able to help should be among the skills of the nurses acquired during education. Nurses while caring the patients with effective communication and empathy they can establish patients requirements more correctly. As a result of this, patient adaptation and treatment adjustment can improve and health of the patient is affected positively and the patient can be discharge in a shorter time. **Objectives:** This study was done to establish the relationship between the first years nursing students emphatic tendency, empathy and communication skills with self knowledge and communication management course academic achievement averages. **Methods:** Data were collected by Individual Information Form and Communication Skills Assessing Scale, Emphatic Tendency Scale and Emphatic Skill Scale-B Form. Percentage, t test and Pearson correlation analysis were used for analysis of the data. **Results:** Average age of the students who took part in the research is 18.08 ± 1.59. Students mother's 73.2 %, father's 58.9% primary school graduates respectively. Students 35.7 % took communication information before. Emphatic Tendency point averages of the students 75.91 ± 8.35, Emphatic Skill point averages of the students was 131.05 ± 14.82. Communication Skills average point was 81.10 ± 7.63, self knowledge and communication management course academic achievement average point was 66.16 ± 6.31. **Conclusion:** In this study there was statistical positively significant relationship between of self knowledge and communication management course academic achievement average point and emphatic skills average point.

Key words: Nursing Students, Communication Skills, Emphatic Tendency, Emphatic Skill.

Geliş tarihi: 02.04.2010 Kabul tarihi: 01.01.2011

Hemşirenin hastasını tarafsız şekilde anlayabilmesinde Empatik beceri ve eğiliminin etkili olduğu kabul edilmektedir. (Pek, Yıldırım ve Akdovan, 2000). Bu alanda yapılan çalışmalar hemşirelerin hastalarla etkileşimleri, empati kurabilme ve yardım edebilme becerilerinin hastalar tarafından olumlu ve yeterli bulunmadığını ve bu durumun sağlık bakımında engel oluşturduğunu göstermektedir (Hewison, 1995; Tan, Sayan, Uğurlu ve Kaya, 1999). Oysa ki, etkili iletişim kuran hemşirelerden bakım alan hasta ve yakınlarının duygusal olarak kendilerini iyi hissettikleri, etkisiz iletişim kuran hemşirelerden bakım alanların ise belirsizlik, memnuniyetsizlik, endişe ve hayal kırıklığı yaşadıkları belirtilmektedir (Mete ve Gerçek, 2005; Olson ve Hanchet, 1997; Reynolds ve Scott, 2000; Reynolds, Scott, Austin, 2000; Wilkinson, Linsel ve Blanchard, 2008).

Hemşire hasta ilişkisinde değeri olan empatik iletişim becerisinin hemşirelik eğitimi süresince etkili eğitim yöntemleri ve uygulamalarla kazandırılabilmesi, geliştirilebileceği yapılan araştırmalarda vurgulanmaktadır (Kalish, 1973; Karaaslan ve Özgür, 2000; La Monica ve Karshmer, 1978; Mete ve Gerçek, 2005; Özdağ, 1999; Pek, Kuğuoğlu, Yıldırım, Çınar, 2001; Wikström, 2001; Yıldırım, Yazıcı ve Pek, 2001). Ancak özellikle yurtdışında yapılan çalışmalarda hemşirelik eğitiminde iletişim becerileri eğitiminin yetersiz olduğundan söz edilmektedir (Duffin,

*Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Adres: Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Lefkoşe/KKTC, E-posta: gulcemsr@gmail.com

2000; Jarrett ve Payne, 1995; Reynolds ve Scott, 2000; Vydellingum, 2000). Bu konuda yurtiçinde yapılan çalışmalarda, farklı eğitim programlarıyla eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim, empatik beceri ve iletişim becerileri puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu, eğitim yılı arttıkça ölçek puan ortalamalarının arttığına dikkat çekilmektedir (Ay, 2006; Cevahir, Çınar, Sözeri, Şahin ve Kuğuoğlu, 2008; Öz, 1998; Özyazıcıoğlu, Aydınoglu, Aytekin, 2009; Sabancıoğulları, Kelleci, Doğan ve Gölbaşı, 2007, Tutuk, Al, Doğan, 2002). Bu konudaki araştırmalar incelendiğinde, hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin empatik eğilim, empati ve iletişim becerileriyle kendini tanıma ve iletişim yönetimi dersi akademik başarı ortalaması arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi araştırmaya rastlanmamış, bu nedenle çalışmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur.

Hemşirelik eğitiminin temel amacı, öğrencilerin profesyonel hemşireliği ve hemşirelik uygulamalarını öğrenmesidir. Ancak bu süreçte öğrencinin hem hemşireliğe özgü bilgi ve teknik becerileri öğrenmesi hem de etkili kişilerarası ilişkiler kurma, yardım etme ve danışmanlık becerileri gibi nitelikli hemşirelik bakımının ön koşulları arasında yer alan temel becerileri öğrenmesi, benimsemesi gerekmektedir. Bu nedenle, eğitim alan öğrencilerin empatik eğilim, empati ve iletişim becerilerinin belirlenmesi yanısıra bu becerileri geliştirmeye yönelik derslerin de etkinliğini artırmak ve mevcut eğitim programlarında yer almasını sağlamak oldukça önemlidir.

Araştırmanın Amacı:

Bu araştırma Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü birinci sınıf öğrencilerinin empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ile Kendini Tanıma ve İletişim Yönetimi (KTİY) dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmış olup aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aramıştır.

- Öğrencilerin yaşları ile empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
- Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumu ile empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
- Öğrencilerin anne ve babalarının çalışma durumu ile empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
- Öğrencilerin önceden iletişimle ilgili bilgi alma durumlarına göre empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında fark var mıdır?

Yöntem**Araştırmanın Tipi**

Araştırma birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ile Kendini Tanıma ve İletişim Yönetimi (KTİY) dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişkiyi belirlemek için tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ) Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde 2006-2007 yılında öğrenim gören ve Kendini Tanıma ve İletişim Yönetimi dersini alan 60 öğrenci oluşturmuş, örneklem seçilmeden evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ancak araştırmanın uygulandığı sırada derste olan 56 öğrenci katılmıştır. (Araştırmaya katılım oranı: % 93.3). Araştırmaya katılan öğrencilerinin yaş ortalaması 18.08 ± 1.59 , %46.4'ünün üç ve üzeri kardeşi bulunmakta, %73.2'sinin annesi, %58.9'unun babası ilkökul mezunu, %82.1'inin annesi %30.4'ünün babası çalışmamakta veya emeklidir. Öğrencilerin %64.3'ü iletişimle ilgili önceden bilgi almamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %39.2'sinin yardım etmeyi sevdiği, %26.7'sinin iletişim kurmayı sevdiği, %25'inin sağlık konularına ilgi duyduğu, %21.4'nin ise kolay iş bulma imkanı olduğu için hemşirelik mesleğini seçmiştir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Kıbrıs'ta 1930'lı yıllarda kurslarla başlayan hemşirelik eğitimi, 1994 yılında Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak 2 yıllık önlisans eğitimi veren Hemşirelik Meslek Yüksekokulu'na ve ardından 2006 yılında YDÜ ile yapılan protokolle 4 yıllık lisans eğitimine dönüşmüştür. 2006-2007 öğretim yılında Yüksek Öğretim Denetleme ve Akreditasyon Kurulu (YÖDAK) 'nun yaptığı sınavla Hemşirelik Okulu'nu tercih eden öğrenciler aynı yıl YDÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde lisans eğitimine başlamıştır. KTİY dersi lisans programında birinci sınıfın güz döneminde, haftada 2 saat teorik ve 1 saat uygulamalı olarak yer almıştır. Ders; anlatım, sınıf içi etkinlikler, tartışma ve ev ödevleri ile işlenmekte, içeriğinde iletişim ve iletişimi etkileyen etmenler, kendini

tanıma, aktif dinleme, duyguları tanıma, ben dili ile kendini ifade etme, atılganlık-hayır deme, istekte bulunma ve empati gibi konular yer almıştır. Dersin değerlendirilmesinde ara sınav ve yılsonu sınavlarından alınan notlar temel alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren Kişisel Bilgi Formu, İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği ve Empatik Beceri Ölçeği- B Formu aracılığıyla toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin yaşı, ailesel bilgileri, iletişimle ilgili bilgi alma durumları ve hemşirelik okulunu tercih nedenlerini içeren toplam 12 sorudan oluşan bir formdur.

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ): Bireylerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacıyla Korkut tarafından 1996 yılında geliştirilmiş, 5' li likert türde (0 = hiçbir zaman, 1 = nadiren, 2 = bazen, 3 = sıklıkla, 4 = her zaman) hazırlanmış bir ölçektir. Ölçek toplam 25 anlatımdan oluşmakta, elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 0'dır. Puanın fazla olması bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini yansıtmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları aynı kişi tarafından yapılmış ve geçerlik katsayısı .58, güvenilirlik katsayısı .76 olarak bulunmuştur (Korkut, 1996).

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ): Bireyin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyelini ölçmek amacıyla, 1988 yılında Dökmen tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 20 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert tipte (1 = tamamen aykırı, 2 = oldukça aykırı 3 = kararsızım, 4 = oldukça uygun, 5 = tamamen uygun) hazırlanmış bir ölçektir. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 20'dir. Toplam puan bireylerin empatik eğilim puanlarını ifade eder, puanın yüksek olması empatik eğilimin yüksek olduğunu, düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur (Dökmen, 1988).

Empatik Beceri Ölçeği-B Formu (EBÖ): Empatik beceri ölçeği de Empatik Eğilim Ölçeği gibi Dökmen tarafından, 1988 yılında bireyin empati kurma becerisini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. EBÖ'de altı sorun ve her bir sorunun altında böyle bir sorunu dile getiren kişiye verilebilecek 12 empatik tepki cümlesi sıralanmıştır. Bireylerden, bu tepkilerden beğendikleri dört tanesini seçmeleri istenmiştir. Ölçekteki altı sorunla ilgili olarak dörder tane, toplam 24 empatik tepki seçen öğrencilere, seçtikleri herbir tepkinin karşılığı olan puan, ölçeğin değerlendirme bölümüne bakılarak verilmiştir. EBÖ'den alınan en yüksek puan 220 en düşük puan ise 62'dir. Empatik beceri puanının yüksek olması, empatik iletişim becerisinin yüksek olduğu, düşük olması ise empatik iletişimin becerisinin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur (Dökmen, 1988).

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde sosyodemografik özellikler için tanımlayıcı istatistikler, gruplar arasındaki fark için t-testi, ilişkileri gözden geçirmek için ise pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Alpha Güvenirlik Katsayısı .05 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma 2006-2007 eğitim öğretim yılı bahar döneminde ilgili okulun yönetiminden yazılı izinler alınarak yapılmıştır. Üniversitenin etik kurulunun bulunmaması nedeniyle etik kurul başvurusu yapılmamıştır. Veri

toplama araçları uygulanmadan önce, öğrencilere çalışmanın amacı ile ilgili açıklama yapılarak sözlü onamları alınmıştır. Çalışmaya katılmaya istekli öğrencilere formlar toplu olarak dağıtılmıştır. Öğrenciler formları isim belirtmeksizin kendileri doldurmuştur.

Bulgular

Tablo 1. Öğrencilerin İletişim Becerileri, Empatik Eğilim, Empatik Beceri Ölçekleri Puan Ortalamaları ve Kendini Tanıma - İletişim Yönetimi Dersi Akademik Başarı Ortalaması

ÖLÇEKLER	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Ortalama ± Standart Sapma
İBDÖ	64.0	97.0	81.10 ± 7.63
EEÖ	56.0	95.0	75.91 ± 8.35
EBÖ	106.0	162.0	131.05 ± 14.82
KTİY	47.0	81.0	66.16 ± 6.31

Araştırmamızda öğrencilerin EEÖ puan ortalaması 75.91 ± 8.35, EBÖ puan ortalaması 131.05 ± 14.82, İBDÖ puan ortalaması 81.10 ± 7.63, KTİY dersi akademik başarı

puanı ortalaması 66.16 ± 6.31 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre İletişim Becerileri, Empatik Eğilim, Empatik Beceri Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamaları

ÖLÇEKLER	İBDÖ $\bar{x} \pm SS$	EEÖ $\bar{x} \pm SS$	EBÖ $\bar{x} \pm SS$
Yaş			
18 ve altı (n=29)	80.20 ± 6.87	74.48 ± 8.08	133.58 ± 15.15
18 ve üzeri (n=27)	82.07 ± 8.38	77.44 ± 8.51	128.33 ± 14.23
t / p	t = .913, p = .365	t = 1.335, p = .187	t = 1.334, p = .188
Anne Eğitimi			
İlkokul (n=45)	81.43 ± 8.13	75.97 ± 8.35	130.90 ± 14.45
Ortaokul-Lise (n=15)	80.20 ± 6.20	75.73 ± 8.62	131.46 ± 16.31
t / p	t = .606, p = .549	t = .095, p = .924	t = .118, p = .907
Baba Eğitimi			
İlkokul(n=33)	81.39 ± 8.34	75.15 ± 8.28	132.15 ± 15.13
Ortaokul-Lise(n=23)	80.69 ± 6.63	77.00 ± 8.51	129.47 ± 14.55
t / p	t = .348, p = .729	t = .808, p = .423	t = .665, p = .509
Annenin Çalışma Durumu			
Çalışan (n=10)	81.20 ± 8.59	74.80 ± 9.11	129.80 ± 16.4
Çalışmayan (n=46)	81.08 ± 7.50	76.15 ± 8.26	131.32 ± 14.64
t / p	t = .031, p = .972	t = .432, p = .673	t = .272, p = .791
Babamın Çalışma Durumu			
Çalışan (n=39)	80.07 ± 6.94	74.84 ± 7.37	129.64 ± 14.67
Çalışmayan (n=17)	83.47 ± 8.77	78.35 ± 10.07	134.29 ± 15.09
t / p	t = 1.414, p = .178	t = 1.292, p = .201	t = 1.073, p = .292
Bilgi Alma Durumu			
Bilgi Alan(n=20)	83.00 ± 7.62	80.80 ± 8.23	129.80 ± 15.85
Bilgi Almayan(n=36)	80.05 ± 7.53	73.19 ± 7.18	131.75 ± 14.40
t / p	t = 1.391, p = .172	t = 3.464, p = .001	t = .455, p = .652

Öğrencilerin yaşı, anne ve babasının eğitim düzeyi ve çalışma durumu, daha önce iletişimle ilgili bilgi alma durumuna göre empatik eğilim, empatik beceri ve iletişim becerileri ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki farka t-testi ile bakılmıştır (Tablo 2). Öğrencilerin yaşı, anne ve babasının eğitimi ve çalışma durumuyla İBDÖ, EEÖ ve EBÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir

fark bulunmazken, çeşitli kaynaklardan iletişimle ilgili bilgi alma durumlarına göre EEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (t = 3.464, p = .001). Buna göre, daha önce iletişimle ilgili bilgi alan öğrencilerin EEÖ puan ortalaması bilgi almayanlara göre daha yüksektir.

Tablo 3. Öğrencilerin Kendini Tanıma - İletişim Yönetimi Dersi Akademik Başarı Puanı Ortalaması İle İletişim Becerileri, Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

	İBDÖ	EEÖ	EBÖ	BAŞARI PUANI ORT.
İBDÖ	r = 1.00	r = .59* p = .000	r = -.05 p = .667	r = .02 p = .852
EEÖ	r = .59* p = .000	r = 1.00	r = -.04 p = .756	r = -.10 p = .428
EBÖ	r = -.05 p = .667	r = -.04 p = .756	r = 1.00	r = .62* p = .000

Tablo 3’de öğrencilerinin empatik beceri, empatik eğilim, iletişim becerileri ve kendini tanıma ve iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı ortalamaları arasındaki ilişkiye pearson korelasyon analizi ile bakılmıştır. Bu analiz sonucuna göre, öğrencilerin İBDÖ, EEÖ ve EBÖ puan ortalamaları ile KTİY dersi akademik başarı puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasında ise pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = .59^*$, $p = .000$). Bu sonuç, bireyin empatik eğilimi yükseldikçe iletişim becerilerinin de yükseldiği anlamına gelmektedir.

Tartışma

Bu araştırmanın sonuçları birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim, empati ve iletişim becerileri ile KTİY dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişkiyi içermektedir. Araştırmamızda öğrencilerin empatik eğilim ölçeği puan ortalamasının 75.91 olması, aynı ölçeği birinci sınıf öğrencilerine uygulayan, Karaaslan ve Özgür (2001), Mete ve Gerçek (2005), Sabancıoğulları ve arkadaşları (2007), Tutuk ve arkadaşları (2002)’nin çalışmalarındaki puan ortalamalarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu KKTC’de hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerin, hemşirelik okulu için açılan ayrı sınava girerek ve istekli olarak tercih etmesinin bir sonucu olabilir. Bu bulgu, hemşirelik mesleğini empatik eğilimi yüksek olan kişilerin tercih ettiğini vurgulayan literatür bulgusunu desteklemektedir (Öz, 1992, 1998, 2001). Ancak ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 100 olması ve hemşireliğin yardım etmeyi amaçlayan bir meslek olması dikkate alındığında, öğrencilerin empatik eğilimlerinin istendik düzeye ulaşması için geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışmamızda öğrencilerin empatik beceri ölçeği puan ortalaması 131.05 ± 14.82 olarak belirlenmiştir. Bu bulgu Mete ve Gerçek’ in (2005) belirlediği hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin empatik beceri ölçeği puan ortalaması (130.78 ± 18.66) ile benzerlik göstermektedir. Hemşire öğrencilerin empatik beceri ölçeği puan ortalamalarını belirlemek amacıyla lisans eğitiminin farklı sınıflarını da içeren diğer çalışmalar gözden geçirildiğinde, araştırmamızın bulgusu Ay (2006)’ in belirlediği empatik beceri puan ortalamasından (133.97 ± 18.26), Cevahir ve arkadaşları (2008)’nin belirlediği empatik beceri puan ortalamasından (146.79 ± 16.21), Karaaslan ve Özgür (2001)’ün belirlediği empatik beceri puan ortalamasından 140.17 ve Pek ve arkadaşlarının (2001) belirlediği empatik beceri puan ortalamasından 145.45 daha düşüktür. Bu farklılık bir yandan araştırmamıza katılan öğrencilerin birinci sınıf olmaları ile açıklanırken diğer yandan empatik becerilerin mesleki eğitim süreci ile geliştiğine dikkat çekmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamasının 81.10 ± 7.63 olduğu belirlenmiştir. Aynı ölçme aracı kullanılarak lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (Korkut 1996), öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalaması 79.83, hemşirelik birinci sınıf öğrencileri (19-22 yaş) ile yapılan bir diğer çalışmada (Tutuk ve ark., 2002) ise iletişim becerileri puan ortalaması 69.75 bulunmuştur. Araştırmamızda elde edilen bu bulgu her iki çalışmanın sonuçlarından da yüksektir ve öğrencilerimizin mesleki eğitime başlarken iletişim becerileri yönünden kısmen gelişmiş olduklarını düşündürmektedir. Bireyi anlama ve yardım edebilmeye temellenen hemşirelik mesleğinde iletişim becerilerinin gerekliliği dikkate alındığında, eğitim yaşantısı içerisinde öğrencilerimizin bu alanda sahip oldukları becerileri uygulamaya aktarabilmeleri için gerekli olan olanakların yaratılmasının önemini de ortaya koymaktadır.

Araştırmamızda, iletişimle ilgili bilgi alan öğrencilerin empatik eğilim ölçeği puan ortalaması bilgi almayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Konuyla ilgili yayınlar incelendiğinde iletişimle ilgili bilgi edinme ile empatik eğilim arasındaki bağlantıyı gözden geçiren çalışma bulunmamaktadır. Ancak bu bulgu empatik eğilimi yüksek olan bireylerin bu konuda bilgi almaya daha istekli oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada öğrencilerin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .59$, $p = .000$). Bu sonuç, bireyin empatik eğilimi yükseldikçe iletişim becerilerinin de yükseldiği anlamına gelmektedir. Hemşirenin hastanın yaşadığı duyguları algılaması ve bunu iletebilmesinde empatik eğilimin önemli bir kolaylaştırıcı olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca bu bulgu, etkili iletişim kurabilmek için empatik eğilimin geliştirilmesinin önemli olduğunu belirten konuyla ilgili yayınları da desteklemektedir (Öz, 1998; Tutuk ve ark., 2002; Üstün, 2005).

Araştırmamızda öğrencilerin KTİY dersi akademik başarı puanı ortalaması ile EBÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .62$, $p = .000$). Yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde hemşirelik öğrencilerinin empati beceri düzeylerinin lisans eğitiminde ilgili derslerle geliştiği görülmektedir (Ay, 2006; Mete ve Gerçek, 2005; Pek ve ark., 2001; Yıldırım ve ark., 2001). Ayrıca araştırmamızda elde edilen bu bulgu, eğitimle empatik becerinin geliştiğini vurgulayan konuyla ilgili yayınları da desteklemektedir (Öz, 1992, 2001; Özdağ, 1999; Wheeler ve Barret, 1994).

Öğrencilerin KTİY dersi akademik başarı puanı ortalaması ile EEÖ ve İBDÖ puanları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Karaaslan ve Özgür (2001) ve Özdağ (1999)’in çalışmasında eğitim ile empatik eğilim puanlarının değişmediği belirlenmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda ise empatik eğilim ve iletişim becerilerinin lisans eğitimiyle geliştiği saptanmıştır (Sabancıoğulları ve ark., 2007;

Tutuk ve ark., 2002). Araştırmamızın bu bulgusu bir dönemde 3 saat olarak yer alan KTİY dersinin öğrencilere empatik eğilim ve iletişim becerilerini kazandırmada yeterince etkili olmadığını düşündürmektedir.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları ışığında;

- Araştırmamızın yalnızca birinci sınıflarla yapılması nedeniyle, öğrencilerin lisans eğitimi süresince yıllara göre iletişim becerilerinin incelenmesi,
- KTİY dersinin, dört yıllık eğitim sürecine yayılarak, küçük gruplarda, eğitim içeriği ve yöntemlerinin yeniden gözden geçirilerek verilmesi,
- Öğrencilere uygulama olanağı oluşturacak olan seçmeli iletişim dersleri yanısıra psikodrama, sanat, yaratıcılık gibi rol alma tekniklerinin kullanıldığı derslerin eğitim programına eklenmesi ve öğrencilerin teşvik edilmesi önerilmektedir.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Bu araştırmanın hemşirelik bölümüne alınacak öğrencilerin niteliğinin belirlenmesi ve lisans eğitiminin bu konudaki etkisinin incelenmesi yönünden önemli olabileceği düşünülmektedir. Bu alanda çalışan eğitimcilere müfredat hazırlama sürecinde, öğretim yöntemlerini seçmede rehberlik edeceği ve var olan uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin kendi durumlarının farkına varmalarına ve kendilerini değerlendirebilmelerine de katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

Ay, F. (2006). Lisans eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin empati beceri düzeyine etkisinin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 22 (1), 95-105.

Cevahir, R., Çınar, N., Sözeri, C., Şahin, S., & Kuşoğlu, S. (2008). Ebelik öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3 (7), 104-117.

Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile gerçekleştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1-2), 155-190.

Duffin, C. (2000). A third of heart patients don't understand nurses. *Nursing Standard*, 14 (32), 7.

Hewison, A. (1995). Nurses' power in interactions with patients. *Journal of Advanced Nursing*, 21, 75-82.

Jarrett, N., Payne, S. (1995). A selective review of the literature on nurse patient communication: has the patient's contribution been neglected? *Journal of Advanced Nursing*, 22 (1), 72-78.

Kalish, B. J. (1973). What is empathy? *American Journal of Nursing*, 73, 1548-1553.

Karaaslan, A., Özgür, G. (2001). Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi uygulamasının öğrencilerin empatik eğilim ve becerilerine etkisinin incelenmesi. I.Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi (Kongre Kitabı). Antalya. 29 Ekim - 2 Kasım, 311-314.

Korkut, F. (1996). İletişim becerileri eğitiminin lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerine katkısı. *Psikiyatri Psikoloji PsikoFarmakoloji Dergisi*, 4 (3), 191-198.

LaMonica, E. L., Karshmer, J. F. (1978). Empathy: Educating nursing in professional practice. *Journal of Nursing Education*, 17, 3-11.

Mete, S., Gerçek, E. (2005). PDÖ yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9 (2), 11-17.

Olson, J., Hanchet, E. (1997). Nurse-expressed empathy, patient outcomes and development of a middle-range theory. *Journal of Nursing Scholarship*, 29, 71-76.

Öz, F. (1992). Hemşirelerin empatik beceri ve eğilim düzeyine eğitimin etkisi. Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye.

Öz, F. (1998). Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri, empatik becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (2), 32-38.

Öz, F. (2001). Impact of training on empathic communication skills and tendency of nurses. *Clinical Excellence for Nurse Practitioners*, 5 (1), 44-51.

Özdam, Ş. (1999). Psikodrama gruplarının hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı, atılganlık, empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerine etkisi. Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye.

Özyazıcıoğlu, N., Aydınoglu, N., Aytekin, G. (2009). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin empatik ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12 (3), 46-53.

Pek, H., Yıldırım, Z., Akdovan, T. D. (2000). Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin empatik beceri gelişimi. Longitudinal bir çalışma. I. Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi (Kongre Kitabı). Antalya. 29 Ekim-2 Kasım, 428-430.

Pek, H., Kuşoğlu, Y. S., Yıldırım, Z., Çınar, D. N. (2001). Çocuklara bakım veren hemşirelerin empatik becerileri. *Hemşirelik Formu Dergisi*, 4 (4-5), 37-41.

Reynolds, W., Scott, B. (2000). Do nurses and other professional helpers normally display much empathy? *Journal of Advanced Nursing*, 31 (1), 226-234.

Reynolds, W., Scott, P. A., & Austin, W. (2000). Nursing empathy and perception of moral. *Journal of Advanced Nursing*, 32 (1), 235.

Sabancıoğulları, S., Kelleci, M., Doğan, S., & Gölbaşı, Z. (2007). Entegre eğitim programında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin yıllara göre incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11 (2), 1-6.

Tan, M., Sayan, A., Uğurlu, N., & Kaya, M. D. (1999). Hastaların hemşirelik hizmetlerini değerlendirmeleri. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi (Kongre Kitabı). Erzurum. 22 - 24 Haziran.

Tutuk, A., Al, D., Doğan, S. (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6 (2), 36-41.

Üstün, B. (2005). Çünkü iletişim çok şeyi değiştirir. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8 (2), 88-94.

Yıldırım, Z., Yazıcı, S., Pek, H. (1997). Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Lisans öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu "Uluslararası Katılımlı" (Kongre Kitabı). Kıbrıs. 10-12 Eylül, 259-263.

Vydelingum, V. (2000). South Asian patients lived experience of acute care in an English hospital: a phenomenological study. *Journal of Advanced Nursing*, 32 (1), 100-107.

Wheeler, K., Baret, E. A. M. (1994). Review and synthesis of selected nursing studies on teaching empathy and implications for nursing research and education. *Nursing Outlook*, 42, 230-236.

Wilkinson, S., Linsell L., & Blanchard, K. (2008). Communication skills training for nurses working with patients with heart disease. *British Journal of Cardiac Nursing*, 3 (10), 475-481.

Wikström, B. M. (2001). Work of art dialogues: An educational technique by which students discover personal knowledge of empathy. *International Journal of Nursing Practice*, 7(1), 24-29.